

ERDÉLY

VÁSÁRNAPI KÉPES MELLÉKLETE

EZERNYOLCSZÁZNEGYVENNYOLC MÁRCIUS TIZENÖT

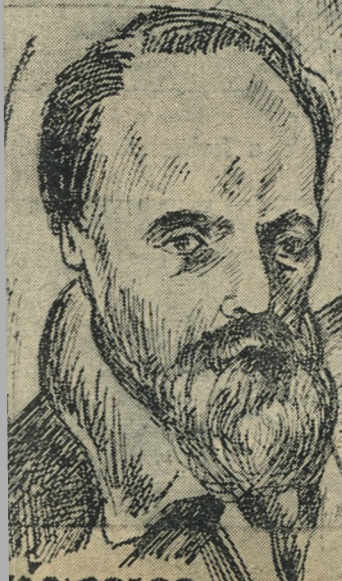
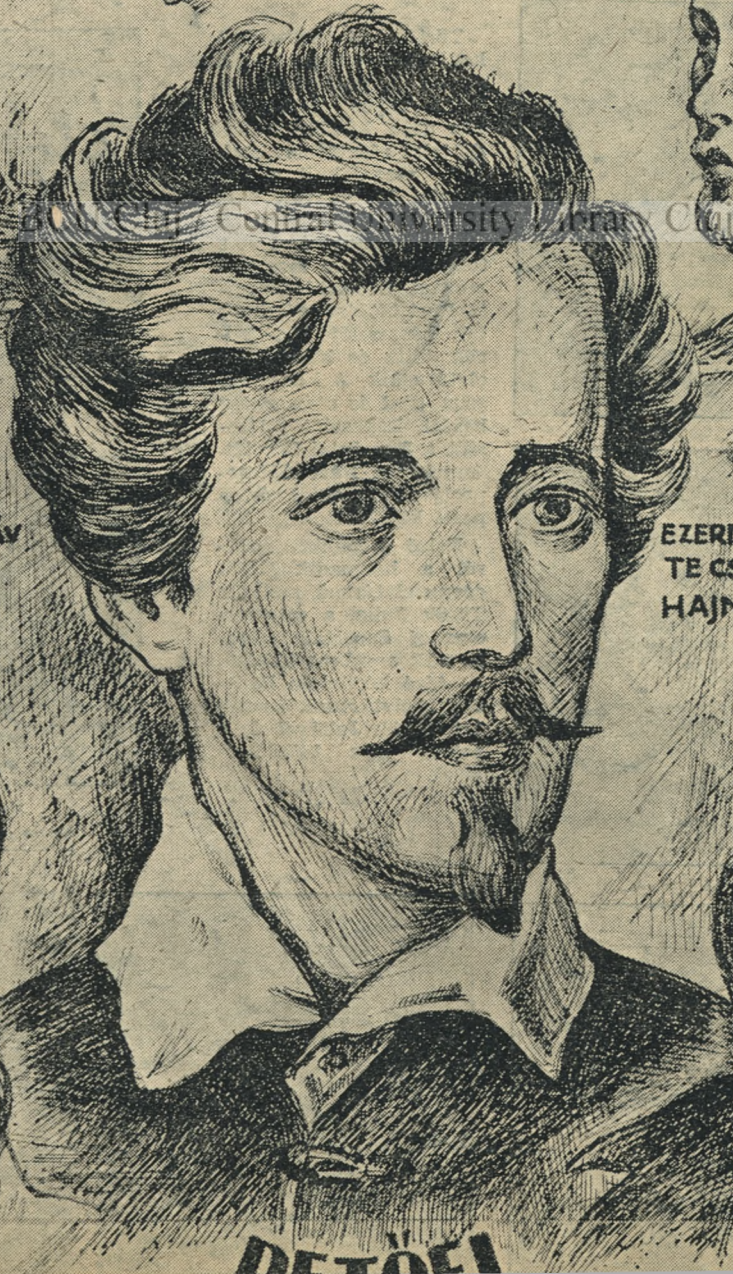
TESTVERISÉG!
EGYENLŐSÉG!
SZABADSÁG!

TÓSSUTH
MAGYAR, ROMÁN SZLÁV
BÁNAT, MINDIGRE
BÁNAT MARAD...
ADY

BEM
EZERNYOLCSZÁZNEGYVENNYOLC
TE CSILLAG, TE NÉPEK
HAJNALCSILLAGA...
PETŐFI

DE TŐL

A március 8-i NÖNAP képekkel

A felső sorban képeink a Szabadság-téri tömegfelvonulás jeleneteit ábrázolják — Alatta felülről lefelé: A Nemzeti Színházban rendezett műsoros napéletről készült felvételek. — A 7. sz. állami elemi iskola növendékei, Alatta az ünnepély többi jelenetei, nézőtér a szünetben és a nagy sikertörténetű Dermata női tornász csapata. — Mellette Mráz Zsuzsa a mikrofonon beszél.

Utolsó képünk a kolozsvári Néptörvénysszéket ábrázolja, mely a napokban kezdte meg ismét működését. A bíróság tagjai jobbról balra: Mesesa Bojan, a Frontul Plugarilor, Dan, a C. G. M., Matei elnök, Szathmári Sándor, a Szociáldemokrata Párt, Belovai, a Kommunista Párt és Albu, a Nemzeti Szociáldemokrata Párt képviselője.

(A felvételeket Papp Béla készítette.)

Demokrata Nők Országos Kongresszusa Bukarest

Történelmi jelentőségű kongresszus zajlott le a román parlamentben. Háromnapos tanácskozás után, külföldi kiküldöttek részvétele mellett, megalakult a Romániai Demokrata Nők Országos Szövetsége. A kongresszuson részt vett többek között a magyarországi Szociáldemokrata Párt Nőbizottságának két képviselője is, Török Julia és Kőmivesné elvtársaink. A kongresszus utat és után meleg baráti kapcsolat létesült a Romániai Szociáldemokrata Párt Nőcsoportjának vezetői és a pesti kiküldöttek között.

Felső képünkön jobbról a harmadik Răduceanu elvtársnő, mellette Török Julia, a magyarországi Szociáldemokrata nők országos titkára. — Alsó képünkön Răduceanu elvtársunk beszélget Török Juliával és a bolgár nők kiküldöttjével.

Működik a kolozsvári Népbíró

MÁRCIUS 15 IGAZI ARCA

Irta: WOLFF SÁNDOR

1848 március 15-én kirobbant magyar forradalom-
sokat és sokféleképpen írtak az azóta eltelt egy
század alatt.

Méltató kritikái, de nem kevésbé félremagyarázó,
elkenő irodalom a tárgy körül egyaránt bő termést
űjtött a magyar irodalomban. Most a reakció meg-
térése után, itt az ideje, hogy mint annyi mást, a
tényleget is az igazi arculatával állítsuk a tömegek
új szemlélet, új történelemírás és új történelem-
írás keliének, a meghamisított, célzatosan elferdített
beállított történéseket igazi összefüggéseikben, az ok
okozat őszinte feltárásában a haladás és felemelke-
szőlésük szolgálataiba kell állítani.

A 98. évfordulón idézzük azokat az írásokat, me-
lyek a marxista történelemszemlélet eszközeivel igye-
keztek a történéseket az elködösítés és félremagyará-
sás homályából napfényre hozva a nép és a közvéle-
ny elé tárni.

MARX és ENGELS a 48-as forradalmak kérdése-
sét is állást foglaltak nem egy alkalommal. És nem-
csak a magyarság vagy Ausztria, hanem az egész
igazságszövegéből ítélték meg az eseményeket. A
magyar forradalomról Engels 1849 elején, tehát ami-
kor a forradalom még teljes erejében volt, így ír:

„Az 1848-i esztendő a legszörnyűbb kavarodást
idézte elő Ausztriában azzal, hogy a különböző,
Metternich által eddig leigázott törzseket egy pilla-
natra szabadá tette. Németek, magyarok, csehek,
lengyelek, tótok, horvátok, rutének románok, illi-
riaiak és szerbek hajbakaptak egymással és azonkívül
még minden nemzet kebelében az egyes osztályok
is harcot viseltek egymás ellen. Azonban csak-
hamar helyre állott a rend a zürzavarban. A küz-
dők két nagy csoportra oszlottak; egyik oldalon a
németek, lengyelek és magyarok forradalma; a
másik oldalon a lengyelek kivételével az összes szlá-
vok, az erdélyi románok és szászok ellenforra-
dalma...“

Engelsék az utolsó pillanatig aggódva figyelték a
magyar forradalom sorsát, mert az utolsó remény-
ár volt a leverett európai forradalmak után, az ab-
lütizmus leverésének utolsó reménysége.

SZABÓ ERVIN, a nagy magyar szocialista nevelő
ír a 48-as forradalomról:

„Egész Európában alig rezegtek már a forra-
dalmi fölkelések utolsó vonaglászai, mikor Magyar-
országon még véres összeütközések folynak a nyu-
gat és kelet felől előtörő osztrák- és orosz reakció
seregeivel. Még 1849 augusztus 17-én, mindenestre
Görgey 13-i fegyverletételének tudomásulvétele
előtt — írja Marx — „a pompás“ magyar ügy úgy
látszik, általános háborúvá fog fejlődni. És tényleg
a szabad Európa másfél éven keresztül méltán te-
kinthetett tisztellett Magyarországra. A szabad-
ságukért felkelt népek egyikének sem kellett úgy
türelővel megküzdnie, nemcsak két olyan állam
szervezett hadseregével, melyeket joggal tartottak
az abszolutisztikus szellem zászlóvivőinek Európá-
ban, hanem saját népességének az önkényuralom-
mal szövetségelt ellenforradalmi többségével is.
Senkinek sem jutott azonban eszébe, hogy nemcsak
az ellenség türelője, hanem belső ellentétek, viszá-
lyok és szakadások is szerepet játszhattak a végső
összeomlásnál.“

„Bármennyire csodáljuk is az élet-halálharcát
bámulatosan vívó nép hősiességét, a bíráló tekintet

mégis kénytelen az Union Sacrée mögött fenyegető
osztály- és pártharcot is észrevenni.“

Igen! Szükség van a bíráló hangra, a tárgyilagos
szemléletre. Szükség volt és van arra, hogy megtisz-
títsuk nacionalista, sovinszista sallangjaitól 48 jelentő-
ségét és Szabó Ervin ezt teszi „Társadalmi és párt-
harcok 48—49-i forradalom idején“ c. könyvében.

Kevesen voltak azonban olyan kortársak, akik
részt vettek és irányították az eseményeket és mégis
meg tudták volna őrizni tisztánlátásukat, képesek let-
tek volna felmérni és értékelni az események igazi
rugóit, okait és pontosan meghatározni a követendő
leghelyesebb utat. Csak néhány ember volt akkor Ma-
gyarországon, aki tisztán látta a valóságot, de nem-
csak látta, hanem bátorsága volt le is írni azt. A
48-as idők lánglelkű, ifjú költője, az igazi forradalom
fanatikus harcosa, Petőfi Sándor, ezek közé a kevesek
közé tartozott.

SUPKA GÉZA ezt írja Petőfiről:

„Mindig és mindig csak Petőfi! Ha tolatyru
kell, amely a kissé kényelmeskedő táblabíró diétát
gyorsabb tevékenységre zaklassa a nemzet érdeké-
ben, Petőfi szava mozgassa meg a tömeget. Ha
fél kell az esztelenül túláradó szenvedélyek ellen,
megint csak Petőfi az, akinek csodatévő szavára
lehangad a tenger vésze. Petőfi ad eszmét és lendü-
letet, ő ad meggondoltságot és tisztalátást. Amíg
az ő álomlátó kezében van az események irányítása,
addig jól haladnak a dolgok, csak amikor aztán
már a hivatásos politikusok ragadják újra maguk-
hoz a vezetést, amikor egyszerre felocsudnak az
első dermedtségből, amibe a váratlan események
őket belezuhintották, akkor egyszeribe megjön a
hangjuk, egyszeriben kezdik lebecsülni Petőfit, az
ifjúságot, Pestet.“

Való igaz! A hivatásos politikusok lebecsülték
Petőfit. Félték nagy népszerűségétől, forradalmi hev-
étől, harcos, haladó szellemétől. Igyekeztek is elgán-
csolni és amikor képviselőjelöltséget vállalt, a legszé-
gyenletesebb eszközökkel elbuktatják.

Lássuk, hogy vélekedik ő a forradalomról néhány
hónappal a márciusi események után.

„A március 15-én kimondott nagy szavak el-
hangzottanak. A szabadság, egyenlőség, testvéri-
ség eszméi valósággá nem lettek. Sőt inkább a
külön kasztok merészebben ütök fel fejüket napról
napra. A március 15-én Pesten kivívott sajtószab-
adságot a pozsonyi nemesi gyűlés zsarnoki törvé-
nyei által megbuktatá. A március 15-én Pesten ki-
mondott polgári egyenlőség elvét a pozsonyi neme-
sek gyűlése a különféle osztálykategóriák fennha-
gyása által paralizálta. A művelt Európa újáala-
kulásának alapeszméi tehát, melyeket a francia
februári forradalomkor kimondott és mi a pesti
eszmeforradalomban magunkévá tettünk... nálunk
mindmáig csak név, de nem valóság. Az osztály-
uralkodás mai napig fönnállván, a nép folyvást po-
litikai proletáriusságban tengődik.“

Tökéletes marxista meglátás, tiszta történelem-
szemlélet. Szinte felmérhetetlen következményei le-
hettek volna annak, ha Petőfi és mindazok a kevesek,
akik hasonló mértékben voltak, részt vehettek volna az
ország politikájának irányításában, ha nem kellett
volna olyan fiatalon bevégeznie életét, ha lánglelkének
szózatai és prófétai meglátásai megértésre találtak
volna.

DOBROGEANU-GHEREA

Irta:
Salamon László

Az első világháború előtti korszakban, egészen 1920-ig, — amikor egy bukaresti szanatóriumban meghalt — a balkáni országok szocialista munkásmozgalmának legkimagaslóbb egyénisége kétségkívül C. Dobrogeanu-Gherea, az orosz származású román forradalmár volt.

Tehetségénél, önfeláldozó, odaadó lelkialkatánál fogva Dobrogeanu-Gherea arra lett volna hivatva, hogy akár előző hazájában, akár pedig a nyugati országok fejlett munkásmozgalmában vigyen vezetőszerepet. Dobrogeanu azonban a nehezebbik feladatot vállalta: Romániában maradt s bár a román nyelvet meglett férfikorában, bujdosások és börtönök elsenvedése után sajátította csak el, rövidesen a legkiválóbb román műkritikusok közé számított, akinek pompás stílusát, mély elemző képességét, szemléletének eredetiségét, még az erendondón antiszemita beállítottságu román középosztály intellektueljei is megcsodálták.

De munkássága nemcsak a műkritikára szorítkozott. Dobrogeanu a román és továbbmenően: a balkáni országok munkásmozgalmának szellemi kialakításában és irányításában is jelentős szerepet vitt, az ún. elmaradott országok társadalmi szerkezetének elemzésével kapcsolatban pedig olyan maradandó értékű megállapításokat tett, amelyeknek érvényét éppen az a fejlődés igazolja, melyen ezek az országok, főleg pedig Románia azóta átesetek.

Kortársai, a kialakuló román burzsoázia liberális teoretikusai, élükön a szomorú emlékezetű Sterével, Dobrogeanu fellépése idején azt vitatták, hogy Romániában és az elmaradott balkáni országokban nem fejlődhetik ki komoly szocialista munkásmozgalom, mert ehhez kiányaznak azok — a szerintük „marxista” előfeltételek —, melyek a mozgalom kifejlődését indokolták ténnek. Hiányzik elsősorban — hangoztatták a liberálisok — a nyugati értelemben vett nagyipar s a nagyipar által szükségszerűen kitermelt nagyipari proletariátus, mely egyedül hivatott hordozója a szocialista, pontosabban: a forradalmi társadalmi eszméknek.

Eme tetszetős érvek megcáfolására írta meg Dobrogeanu-Gherea „Szocializmus az elmaradott országokban” c. könyvét, melyben sorra mutatta ki a „marxista” liberálisok érveinek tarthatatlanságát. E könyv pompás marxista dialektikája, melyreható kritikai szelleme még ma is — amikor szerzőjének jónéhány megállapítását túlhaladták az események —, olyan lenyűgöző erővel hat, mintha a legkiválóbb szocialista írók legkiválóbb alkotásait olvasnók. Dobrogeanu-Gherea a liberális

„marxistákkal” szemben meggyőző erővel mutatta ki, hogy a félféudális, nyugatot majmoló, elmaradott akkori Romániában éppúgy adva vannak a szocialista mozgalom előfeltételei, mint a fejlett, ipari országokban. Rámutatott arra, hogy míg az iparilag fejlett nyugati országokban az ipari tőke az, mely a munkásságot — természetesen magasabb társadalmi szinten — kizsákmányolja, addig Romániában és a többi fejletlen balkáni országokban első sorban az idegen és a belföldi kereskedelmi- és banktőke az, mely az új-jobbágyi sorba taszított szegény-parasztságot, a kisiparosokat, a nagyszámú állami alkalmazottakat elviselhetetlen életkörülmények közé szorítja.

Éles dialektikával mutatott rá könyvében Dobrogeanu arra is, hogy az elmaradott országokban, melyek mind politikai, mind gazdasági vonatkozásban a nagy ipari országok fejlett kapitalizmusa napjának bolygói, a fejlődés gyakorta sokkal gyorsabban, szinte minden előző fejlődési fokot átugorva megy végbe, mint a fejlődés nagy stációin fokozatosan átesett nyugati országokban, ahol a polgárság nagy forradalmakon keresztül jutott el a polgári demokratikus alkotmányok kiharcolásáig.

A fentiek alapján Dobrogeanu arra a következtetésre jutott, hogy a szocialista mozgalom objektív előfeltételei az elmaradott országokban, ekként Romániában is, adva vannak, illetve adva voltak már az ő fellépésének idején is. S ebben teljesen igaza is volt. A tizenkilencedik századvégi és a huszadik század elején kibontakozó román „liberalizmus”, a kereskedelmi és banktőkés átvédő bojárak kizsákmányolása vetekedett az angol tőkés kizsákmányolásával. A csupán papíron felszabadított román jobbágyokat immár nemcsak a lényegileg megmaradt feudalizmus nyomta el és zsákmányolta ki, hanem az a feudális jellegű kaptalizmus is, melynek polgári képviselői csak életformákban utánozták a nyugati polgárságot, de valójában sohasem voltak áthatva a nyugati polgárság polgári-forradalmi szellemétől.

Amit Dobrogeanu nem látott meg — az a tény volt, hogy az elnyomott román parasztságban nem voltak meg a szociális forradalom kirobbantásához szükséges szubjektív előfeltételek. Am azt tisztán látta, hogy az akkori Romániában, éppúgy, mint az akkori Oroszországban — a kevésszámú munkásságra hárul az a történelmi feladat, hogy a szocialista mozgalom élcsapatát alkossa és előkészítse a talajt a később szükségszerűen kialakuló pro-

letariátus forradalmi mozgalma számára.

Dobrogeanu-Gherea nálála óta Románia oriasit fejlődött mind ipari, mind társadalmi téren. Még nagyjában ma is agrár-ország ugyan, de mezőgazdaságába már behalottak a modern földmívelés eszközei: a traktorok, a vető- és aratógépek. Nagyipara és ezzel kapcsolatban öntudatos, forradalmi szellemtől áthatott proletariátusa kialakulóban van, részben már ki is alakult. A nagyipari oligarchia, az egykori bojárak polgári utódjai tőkékkel a nagyiparban és a nagykereskedelmi vállalatokban helyezkedtek el. Bukarest, az egykori balkáni falu-város hatalmas, amerikai méretekben fejlődő nagyvárossá alakult át.

Dobrogeanu tehát élesen látott, a dialektika éles lencséjén keresztül mérte fel azokat a gyors fejlődési lehetőségeket, melyek az elmaradott országokban, főleg Romániában adva voltak. Élesen látta még azt is, hogy Románia munkásmozgalma szükségszerűen fejlődik fel majd a nagy országok munkásmozgalmának színvonalára, amint elhárulnak útjából azok az akadályok, melyekkel a mondvasínált román polgárság, a féudális oligarchia torlaszolta el útját. Eppen ez a torlasz, a román polgárság áldemokratikus kormányzási rendszere, a terrorral, csendőrel, ostromállapotttal kormányzó álliberális reakció igazolta Dobrogeanu éleslátását, aki könyvében már néhány évtizeddel előbb rámutatott arra, hogy a polgárság, bármilyen külszint legyen is magára, saját forradalmi alkotásának, a liberális demokráciának tagadjóvá csap fel, ha ez a demokrácia a munkásosztály hathatós harci fegyverének bizonyul a kizsákmányolás rendszere ellen.

Dobrogeanu-Ghereat nemcsak életében árulták el, hagyták faképnél szocialistának indult tanítványai a konc, a hatalom kedvéért, mint Morjún Vasile, vagy Mile Constantin, hanem napjainkban is vannak a romániai szocialista mozgalomban olyanok, akik tudatosan, önző egyéni szempontokból igyekeznek Dobrogeanu „óvatosságát” árulásuk igazolására felhasználni. Holott Dobrogeanu igazi forradalmár és mélypillantású marxista volt. Mint Karl Kautsky feltétlen híve talán egyes kérdésekben nem látott tisztán. De önzetlen, önfeláldozó harcos volt, aki nemcsak a miniszteri tárcát nem fogadta el ellenfelei kezéből, de még a Román Írók Társaságának disztagságát sem. Megmaradt élete végéig gondokkal küzdő ploestii vendéglősnek, mert számára a szocialista mozgalom nem karrierista ügyvédek és professzorok ugródeszkája, hanem egész életének értelme, maga a kikezdetetlen igazság volt.

MINT A NAGYVÁSÁRBAN . . .

— Részlet I. PUŤURI „Március” c. regényéből —

Paul, a bojár, nem volt sem első, sem utolsó azok között, akik a Czaracal-i foglytáborhoz érkeztek. Valahogyan éppen jókor jött. A szovjetfoglyokat akkor vezényelték a barakok elé; sorban állva várták, hogy a bojárbirtokokra elosszák őket. A bojárak kedvükre választották meg rabjaikat. A nagyvezérkar közleménye nap-nap után hívta őket a „nagyvásárra”.

„Aki mezőgazdasági munkára szovjetfoglyokat akar igényelni, jelentkezzen azonnal stb. . .” — hangzott a „marsall” felhívása.

Amikor a kocsi a tábor kapujához ért, Paul a bojár megcsapkodta lovaglópálcájával kocsisának hátát, ezzel jelezve, hogy helyben vannak, álljon meg. Majd öntelten kifeszítette pocakját s húsos ujját behajlítva, magához intette az őrizettel megbízott táborparancsnokot:

— Válassz ki nekem egy csapat orosz, — szólt nozzá —, a birtokomra kell. Ügyelj, nekem ne küldj a betegek közül. Erős, egészséges és szorgalmas oroszokra van szükségem.

Valóban, Paul tudta mit akar. Az ő birtoka nem kórház, nem jóléti intézmény, ahol az éhezők jóllakhatnak. Az ő birtokán dolgozni kell, négyedig erőteljesen. Hiszen háború van s miért hagyná ki ezt a remek alkalmat, ha jó üzletet csinálhat? Egészséges oroszokra volt szüksége ilyen embereket nem könnyű találni a foglyok között. A foglytáborok rendszerében az emberek egyhamar betegségtől és éhségtől gyötört páriákká váltak. Az ország minden álló kalandorok kitünően utánozták a hitleri módszert. Ugyanaz volt itt a helyzet, mint bármelyik, a fasiszták által vezetett táborban: verés, gyötrés, munka a végkimerülésig. Tetű és betegségek. Az orvosi felügyeletet még hírből sem ismerék. A lassú éhhalál volt a biztos vég. Ilyen körülmények között egyáltalán nem meglepő, ha az oltyán bojárak veszekedésre ragadtatták magukat egy-egy egészséges, munkabíróknak látszó oroszért.

— Nekem ezt add, — erősködött az egyik, aki a parancsnok mellett állt. Az elsők között kaptam kiutazást oroszokra.

— Ez ugyan az enyém, — kiabált egy másik bojár, — három birtokom kell aratni. Gabonát szállítok a hadseregnek.

— Mintha én nem adnék! — haragtopta túl őket egy harmadik, béka-szemeket meresztve. Azért dolgoztatok a földemen, hogy a „marsall” eljuttathassa a szent háborút. Jogom van ezekre az oroszokra. . . Ti már kiválasztottátok a javát, nekem csak a szék és a satnyák maradtak.

Paul nem volt heveskedő természet, nem avatkozott a vitába. Ő

igen jól tudta, hogy a táborparancsnok majd javára csúri-csavarja a dolgot. Borítékot nyújtott át neki, amely valószínűleg a rabszolgák sorozására vonatkozó indítványait tartalmazta. S talán még egyéb is belefért a borítékba. . . Majd, mint aki jól végezte dolgát, peckesen elindult várakozó kocsijához.

— Régi óhajom, hogy bolsevistákon lovagoljak, — mondta magában. Kocsija a város szívében vágott keresztül. A foglytáborban látottakra gondolt:

— János, láttál te már bolsevistákat?

— Nem láttam gazduram, felelte a kocsis kényszeredetten.

— Holnap majd láthatsz a birtokon, — húzta széles mosolyra száját

a bojár. Aztán hirtelen elkomorult. Ezek a bolsevisták elvették az oroszországi birtokosok földjeit és a muzsikoknak adták. . . Most itt az ideje, hogy jól megleckéztessük őket. Hadd tanuljanak ebből mások is. . . — fűzte tovább gondolatait —, főleg a parasztok. Jól a fejükbe kell vésni, hogy földosztás itt nem lesz, míg nap van az égen.

— Igen, igen, az én birtokom az enyém és az enyém is lesz örökké! — Meglepődött saját védekező hangján. Egyedül ült a kocsiban s szorongva markolta meg az ülés karfáját. Mintha valaki megállította volna, hogy számonkérje tőle: milyen jogon ural akkora földterületet. . .?

(Ford.: Ludasi)

Sztalin: A leninizmus kérdései

A napokban jelent meg a kolozsvári Kommunista Párt kiadásában Sztalin elvtárs hatalmas műve magyar fordításban: „A leninizmus kérdései”. Magyar nyelvű marxista irodalmunk e mű kiadásával kétségkívül gazdagodott. A nagy szocialista vezér a maga higgadt, világos, éleslogikájú egyszerűségével vázolja fel a marxizmus leninista értelmezését. Éles bírálatban részesíti a reformista-revizionista felfogást, de minden során érzik, hogy ezt szenvedély és elfogultság nélkül teszi. A könyv olvasásakor élénken rajzolódik ki előttünk a Szovjetunió világháború előtti év-

tizedének politikai és társadalmi élete: a szovjetalkotmány demokratikus szelleme, mely a proletáriátus diktatúrájának történelmi hivatása után a dolgozók önkormányzatának pilléreit zárta le. A könyv általában Sztalin előadásainak foglalatja. Egyik legértékesebb fejezete a könyvnek a dialektikus materializmusról szól, melyben Sztalin páratlan világossággal fejt ki a szocialista világnézet bölcséleti alapjait; azt az örök mozgásban lévő, ellentétben fejlődő természeti és társadalmi rendet, melyen keresztül megérthetjük a legbonyolultabb történelmi folyamatokat, a sokszor érthetetlennek látszó ellentmondások, a szükségszerűség és a szükségszerűség feloldó harcok törvényeit, a mennyiség és a minőség viszonyát. Kevés olyan világos bölcséleti munkát olvashattunk, amelyben a metafizika tévedései, tarthatatlanságai olyan éles logikával volnának bizonyítva, mint Sztalinak a dialektikáról szóló világos kifejtésében. Általában: a könyv magyarra való fordítása és megjelenése hasznos cselekedet testvérpártunk részéről. Jó volna, ha hasonló kezdeményezéssel a mi pártunk is megkezdene ama nagy szocialista gondolkodók műveinek magyarra való fordítását, melyek a szocialista nevelés szempontjából rendkívül fontosak volnának. Elsősorban Max Adler, Otto Bauer műveire gondolok, amelyek nincsenek magyarra lefordítva s lefordításuk nagy hiányt pótolna.

(s. l.)

AZ ÖRÖK GOND

*Ha leszállt az est, a szürke felhő,
Vékony hóval borított a tető.
A néma csend áll őrt a tájon,
A sötétbe belebámul, hogy lásson...
Kihalt az utca, nem jár senki,
Csak egy egy lámpa világít ki.
Az idő jár némán hangtalan,
És nem kérdi, hogy vagy gondtalan!
Az örök gond nyomja vállunk,
Mellyel soha meg nem állunk...
De egyszer jön a megváltás, a halál,
És nem lesz irgalom, ő egyre kaszál.*

F. József

SZOCIÁLIZMUS ÉS IRODALOM

— Válasz Jordáky Lajos cikkére —

Az eszmék tisztázásának igen nagy szerepe van, különösen akkor, hogyha azoknak politikai konzekvenciái vannak. Nem hiába hangsúlyozza Lenin az ideológia fontosságát a szociálizmus szempontjából. Esmék tömegeket ölhetnek és embermilliókat segíthetnek sebb élethez. Éppen ezért tartjuk szükségesnek, hogy Jordáky cikkéhez (Szociálizmus és irodalom) hozzászóljunk. Úgy gondoljuk ugyanis, hogy ha rámutatunk a benne foglalt ideológiai tévedésekre, ezzel nem üres szellemi csatározást vívunk, hanem a szociálizmus ügyét visszük előbbre, mert hozzájárulunk az eszmék tisztázásához.

Jordáky egy merőben *idealista* fikcióból indul ki fejtegetéseiben „A nagy szellemi alkotók és művészek — mondja — miadig a feltörekvők igazságát szolgálták és mindenkor arra vágytak, bárha eljönne az a társadalom, amely biztosítani tudná az emberek boldogságát, jólétét és szabadságát.”

Itt rögtön meg kell állapítanunk, hogy ez a kiindulópont téves. Igaz ugyan, hogy az emberiség nagy szellemei *túlnyomórészt* a haladás oldalán állottak. De semmiképp sem lehet azt állítani, hogy aki szellemi téren valami jelentőset alkotott, az feltétlenül és kivétel nélkül a szociális haladás harcosa, vagy akár csak híve lett volna. Aki egy kicsit lapozgatta Upton Sinclair irodalomtörténetét, az láthatja, hogy a haladó írók és művészek mellett igenis voltak „reakciós” írók és gondolkodók, akik saját osztályuk érdekeiért szálltak síkra, vagy legalább is azt törekedtek konzerválni. A modern magyar irodalomtörténet minden ismerője jól tudja, hogy a haladó irodalom mellett volt egy konzervatív irodalmi vonal is és nem lehet kétségbevonni, hogy ez az irodalom is produkált sikeres alkotásokat. Vagy ki merné elvitatni a tehetséget Nitzschetől, Berajajevtől, Klagestől, Spenglertől és mégis mondhatjuk-e róluk, hogy a társadalmi haladás harcosai, szabad-e eltagadnunk, hogy a társadalmi reakció szószólói és zászlóvivői voltak?

Bizony, a valóságot nem szabad mézesburokba csomagolni. Semmiképp sem felel meg a valóságnak az

a beállítás, hogy a tehetség természetesen és elválaszthatatlanul együtt jár a szociális érzéssel, a haladásért való harccal. Ez a feltevés nemcsak téves, hanem egyáltalán veszélyes is. *Mégpedig azért, mert ebből a kiindulópontból egyenesen következik az a további gondolat, hogy az irodalmilag értékes alkotásoknak létrehozója, alkotója feltétlenül tiszteletet érdemel a haladó társadalomtól. Márpedig sokszor kiderülhet róla, — különösen ha kortárs — hogy kifejezetten a haladásellenes táborhoz csatlakozott, sőt az emberiség eszményeit nyíltan és félreérthetetlenül lábbal tiporta, ferde és hibás politikai nézeteket vallott, sőt másokat is arra buzdított.* Minthogy azonban a szellemileg kiváló nekünk szociálistáknak — így folytatódik a gondolatmenet — tisztelnünk kell, alkotásain keresztül magát az alkotót is magunkhoz kell emelnünk.

Jordáky nem teszi meg ugyanezt a gondolati lépést, ami ultraideálistikus kiindulópontjából következik, de közeledik feléje, amikor Németh László és Sinka István „emberi és tiszta” alkotásait dicséri, bár — készséggel elismeri — hogy politikailag zavaros útra tévedtek. És kárhóztatja azokat a szocialista kritikusokat, akik „borzalmas rövidlátással” zavaros eszméikért hibáztatják őket.

Igen, akadnak szocialista kritikusok, akik „borzalmas rövidlátással” nemcsak magát a művet nézik meg, ha ítéletet mondanak, hanem az egész embert, társadalmi felfogását, politikai kiállását, vagy meghunyászkodását, gerincességét, vagy árulását. Vannak kritikusok, akik nem hisznek abban, hogy minden alkotás feltétlenül a haladást szolgálja. Bizony, vannak kritikusok, akik tudják, hogy minden alkotás annak az osztálynak az érzelmét, vágyát, céljait fejezi ki, amelynek köréből való az alkotó. Egyszóval — és itt van a csoda megfejtése — vannak szocialista kritikusok, akik dialektikus materialista szemzőgökből ítélnék. Hát érdekes, tényleg érdekes.

Látjuk, milyen veszélyes útra vezethet egy tetszetősnek tűnő téves kiindulópont. Elvezet odáig, hogy Németh Lászlót és Sinka Istvánt,

fasiszta és félfasiszta íróknak jenek szocialista közírók és sok. Hát bizony ennek sok nincsen. Vannak úgyszólván „szegény” Németh Lászlóék, Dicsérjük csak mi Ady Artilát és a hozzájuk hasonlókat.

Mert, ha Némethet és a hozzá hasonlókat kezdjük dicsérni, akkor hová ten megállás? Ne felejtjük Bözödi Györgyöt is azzal a tisztelettel, amellyel a fasiszta eltévelyedéseivel szemben, hogy tehát nem szabad elhanyagolni. Nem hiszem, hogy Alfred Rákóczi maga nemében a tehetség volna náluk...

A tehetség nem meglevél, a tehetség kötelez. Aki tehetségét a szociális célok szolgálatába állította, a tehetségére nem vagyunk köteleztek, különösen akkor, ha a tehetség olyan egetverő.

NAGY ISTVÁN:

Két év múlva március 15-én a 100 éves évfordulóját ünnepelelünk műlik, hogy akkor a 100. évfordulót, hanem a szabad népi demokratikus megvalósulását ünnepeleljük. Ma még harcunk bizonyítására hívjuk a magyar népet. Az első március 15-én született kilencvennyolc esztendősen folyton védelmére kellett Petőfi igazának, hogy a magyar népet is megvédjük: hogy a magyar népet tőlünk Petőfit, hogy a magyar népet ne alacsonyíthassuk a magyar népet öskeresztény jelvényt tűző magyar népet, nehogy Baross a magyar népet diszelnökké vagy teljeseleg szoborra merevítsék a magyar népet lölködés talpazatán.

Talán egy nagy költőnk is megírta annyi veszedelmeket az elmúlt évtizedekben, mint éppen a magyar népet hiszen bárki és bármilyen nagyra verset választthatott a magyar népet verseivel szép szerelmekkel a magyar népet dadogó, Petőfivel könnyedén a magyar népet heti érzelmeit a borongó a magyar népet rándozó, s levezetheti szavakat a magyar népet a duhajkodó. Petőfi

A Mennyei Kucic

Írta: Jóth Kálmán

(Fenn, az égben az Istennek van egy hivatalos lapja, a Mennyei Kurir. Az égi szerkesztőség angyali riportereinek figyelmét felhívja egy kósza földi lélek azokra az igazságtalanságokra, amik lehetetlenné teszik az ember életét a földön. Az égi szerkesztő helyszíni riportra küldi munkatársait és azok egy felhőről figyelik, hogyan él az ember. A földi élet zürzavarából kiragadnak két induló életet — a nyomorban született proletárgyermekét és a luxusban fürdő kapitalista csemetéjét — és végig kísérik azokat földi útjukon. Közben filmszerűen peregnék előttük az események: születés és halál, szerelem és üzet, luxus és nyomor, páriák és milliárdosok sorsa, politikai és diplomáciai cselszövények, háború és béke — mindaz, amiből kialakul az ember társadalmi rendjének lehetetlensége. Ebből a riportszerűen megírt regényből ragadunk ki egy részletet.)

*

— Nem értem ezeket — fordult Gábor angyal a mellette

jegyző riporternek —, te a földről jöttél, magyarázd meg nekem, hogy lehet az, ezek szeretik egymást és mégis elválnak. A fiu más leányt vesz el és a leány máshoz megy feleségül.

— Kérlek — magyarázta a riportert —, itt nagy vagyonokról van szó és ez a házasság két nagy vagyon egyesülését jelenti. Ezzel az egész fegyveripar egy kézbe kerül és ezért nem veheti el azt a leányt, akit szeret. Most már érted?

— Nem, — csóválta a fejét Gábor angyal. Most még úgy sem. Többet ér a pénz, mint a boldogság? Az volna a rendje, ha ez a gazdag fiú szegény leányt venne el és ez a gazdag leány szegény férfihez menne. Pajtás, én nem értem ezeket az embereket.

— Itt már a társadalom felépítése hibás. Hazugság az alapja. Ezért nem értem meg és látod pajtás, ezt védelmezik azok ellen, akik igazságot akarnak.

— Nem értem. Nem értem — ingatta fejét Gábor angyal, majd hozzáfűzte — de talán később megoldódnak előttem ezek a rejtelmes dolgok.

Athajoltak újra a felhő szegélyén és tovább figyelték a földi életet.

*

„Agresszió” állam sajtója állandóan azt hangoztatta, hogy nem nézhetik tovább a Fekete Hegyek Népeinek zsarnokságát vértestvéreik fellett. A cikkek azonnali katonai beavatkozást követeltek és az ott élő agresszívek megvédését. A Fekete Hegyek országában agresszív ügynökök bujtogattak és megtámadták a békés lakosságot. Miután néhány ilyen fickót helybenhagytak, az agresszív lapok hatalmas méretű vérengzésekről írtak és egy reggelen az agresszív csapatok minden hadüzenet nélkül benyomultak a békés országba, hogy civilizálják ezt „a kultúrától elmaradt népet, amely támadásaival állandóan a világ békéjét veszélyezteti”.

... A hegyek és völgyek néptelemek voltak. Kihalt házak fogadták az előnyomuló csapatokat. Katonák széledtek szét az erdők bokrai között és összefogdosták az elrejtőzött gyermekeket és asszonyokat. A katonák parancsnoka ráírvált az egyik öregemberre.

— Hol vannak a férfiak?

Az öreg hallgatott.

— Nem felelsz — csattant keményen fel a katona — úgy is jól van. Tudom, hogy ott leskelődnek a veszélyes szorosokban, hogy orvul reánk támadjanak és halomra gyilkoljanak minket.

Kurta parancsok és a csapatok megindultak. Maguk előtt hajtották az asszonyokat és gyermekeket.

— Ha lőnek — mondta — titeket, a gyermekeiket és az asso-

nyaikat gyilkolnak le, ha sziklákat gördítenek alá a bércekről, titeket zúznak össze.

— Előre!

A sziklák bakancsok tompa dobbanását hangoztatták vissza. Menegettek. Elöl az asszonyok és a gyermekek. Egy kis fiú az anyja mellett. Az asszony összeszorított ajkakkal, földreszegezett tekintettel. Mellette a gyermek nevető szájjal csacsogott. Tetszett neki az esti séta. A feltűzött szuronyi katonák.

A hegyoldalak bokrai hallgattak. A lefutó patak megsúgta a ráhajló páfránynak, hogy a halál leskelődik a szirtok között. A bozótban a róka behűzött farokkal onost tova, szájában cipelve kölykeit. A feirasztott özek ijedt futással iramodtak az erdő mélyébe. Az odvas fán gubbasztó bagoly felborzolta tollait... az erdő vadjai menekültek a rájuk törő civilizáció elől.

A menet élén felsírt a gyermek: — Hová megyünk édesanyám? Fáradt vagyok.

Puskatus lóditotta odébb és az előbb még nevető ajkak sírásra görbültek.

Előre!

Tisztás szakította meg az utat. Túl, a hegyoldal sötéten bámult rájuk. Hirtelen apró fények lobbantak fel a bokrokban és éles csattanások verték fel a csendet. Katonák és gyerekek, öregemberek és asszonyok bukkantak fel. A hátuk mögül géppuskák kezdtek kerepelni.

— Édesanyám! — riadt a gyermek elhulló anyjára és kis kezével belemarkolt a szeretett testbe. Gyenge erejével felemelte a viszszafelelő fejét. A megtörő szemekből az ő képe nézett rá.

— Édesanyám — sirta el magát, de a gépfegyverrohogás elnyomta a vékony gyermekhangot.

Az élettelen fej visszaesett. A bércek dörögve harsogták a halált. Sötét árnyekok, katonák rohantak előre és sárga, gyilkos fények villogtak.

A réműlettől tágranyilt gyermekszemekbe beröppent az egész ismerős táj. A hegyoldal a nagy fenyekekkel. Mellette a bokor, amelyben feketerigó fészkelte. A patak, ahol gyors halak surrantak a kavicsok fölött. Az ég sötét kéksége a millió fénylő csillaggal — az egész nagy mindenség.

Tompa ütést érzett kis mellén.

— Édesanyám! — akarta elsírni magát, de felbuggyanó vér kicsordult kis száján és elnyomta szavát. Odahullt anyja mellé. Selymesfürtű fejcskéje rácsuklott anyja vállára. Mintha álomba szenderült volna.

... A puskák egyre távolabb roptak. Már az utolsó katona is túlhaladt rajtuk és az egész harcizaj a mezszeségbe veszett. Aztán csend, irtózatos mély csend szakadt a hegyekre és az erdőre, csak a kövek között futó patak mormolta örök meséjét a feléje hajló páfrányoknak, amelyek bólogatva hallgattak.

dság bibliája

ett sorai romantikus tájképeket szólnak a város kövein sóhajlé. Aki a meghitt családi tűzszentségét vallja vagy a szülői élet példaképét keresi, Petőfi-erre különbet alig talál.

lobbanékony nácionálista is idéz Petőfitől s még bőségesebben met a forradalmár köztársaság. Jó forrás ő a falukutatóknak. A cselekvésre képtelen örökdozó szidathatja Petőfivel a papokat namis írástudókat. Petőfi élete olyan, mint a biblia, mindenre példabeszéde. Csak a Hitler bak, a rabszolgatartók nem tudtak kezdeni vele. Azok máglyára vettek volna. Ami ellen Petőfi minerejével küzdött száz évvel ez, az 1938-ra az egész világ elégévé, zsarnokává hatalmasos ellene valóban minden rabga nép felkelt és elseperte, bár en hatalmasnak is 'átszott. Pe-kardja és lantja ott pengett és gott ebben a csatában. Ezért ad Petőfi életműve mindörökre abadság bibliája.

Színház és Film

Warrené mestersége

Az Állami Magyar Színház nagy sikerrel mutatta be a héten G. B. Shaw világhírű drámáját, a „Warrené mesterség“-ét, amelyben az író az egészséges társadalmi és erkölcsi felfogású dolgozó nő világnézetét állítja szembe a munkakerülő és élvezetvágyó feslettség telhetetlen pénzhajhászásával. A főszerepeket Kőműves Nagy Lajos rendező irányítása mellett Harmath Jolán, Jancsó Adrienne, Várady Rudolf, Senkálzky Endre, Flóra Jenő és Dancsó György vitte sikerre. Az itt közölt felvételek a darab néhány jólsikerült jelenetét örökítik meg.

Foto: Pap Béla

Álmok nélkül

ÍRTA: SALAMON LÁSZLÓ

*Álmod, hogy múltjon el minden álmod,
tunya ábrándok ne enyhítsenek
szívedben fogant, vad valóságon.*

*Mi keresztnek adatott: a lelkem
roskadjon csak önsúlyától; mámor
ne enyhítse, mit el kell viselnem.*

*Nem vagyok hős, de amit rám nért
a sors, mely millióknak sorsa ma,
viselnem kell a feltámadásért.*

*Mert jönni kell és jönni fog, tudom,
mea culpája a vérzivataroknak,
mely hömpölyög az égő úton.*

*Almáimmal miért is szépíteném
a sátán arcát; magamat csalnám,
bár kínját így könnyebben viselném.*

*A megcsúfolt embert nyitott szemmel
látom én és látni ma — látomás,
vivódás földdel, bezárt eggekkel.*

*Erezzem csak a pokol köveit,
mik lépteim alatt sisteregnek
s miken járnok az idő kényszerít.*

*Nem nyugtatnak a szépítő álmok,
mérőőn kell a mélységet mérni,
amit a vihar ekéje szántott.*

*Álmod helyett a löprengés kinyitja téd:
van-e még út, mely nem az iszonyat
vidékén vonul s hitünk van-e még?*

*Számon rideg a hallgatás zárja,
álmod ki nem nyitja, csak valóság,
egy más valóság tisztult világa.*

Szerkesztői üzenetek

Fényképpályázatunkat, tekintettel arra, hogy kevés olyan pályamunka érkezett, mely a mértékelt megüti, hűsvétig meghosszabbítjuk. Kérjük a pályázókat, ne csak turisztikai tárgyú, a természetet ábrázoló képeket küldjenek, mert ezekből máris túlságos sok van.

Az első díj 50.000 lei, második díj 30.000 lei, harmadik pedig egy értékes fotószakkönyv.

A pályázat eredményét hűsvéti számunkban közöljük.

Szerkesztői üzenetek: „A Szocializmus és irodalom” c. Jordáky cikkre nagyon sok hozzászólás érkezett.

Jövő számunkban a vitát lezárjuk, tehát több ilyen tárgyú írást nem kérünk.

Tóth Péter: Teljesen oszttjuk nézetét. A március 6-i ünnepség fényképfelvételei kitűnően sikerültek. A fényképész neve csak a túlszűfolt munka miatt, véletlenül maradt ki. Pótlólag közöljük. A fényképfelvételeket Papp Béla, a hátlap fotomontázsát pedig Foto Döri készítette.

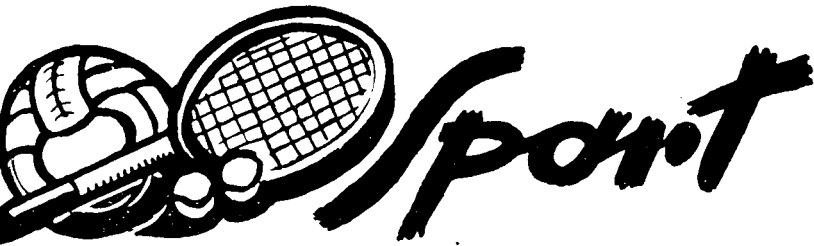
Többeknek. Szívesen tennénk eleget kérésüknek, hogy képesmellékletünk képanyagát és oldalszámát növeljük. Ezt azonban elsősorban a papirhiány teszi lehetetlenné, másrészt az előállítási költség már is 30-35%-kal meghaladja a lap árát.

ERDÉLY

szociáldemokrata napilap
képes vasárnapi melléklete
Szerkesztük.

SALAMON LÁSZLÓ és WOLFF SÁNDOR
Szerkesztőség és kiadóhivatal
Kolozsvár, Szabadság-tér 30. I. em
Telefon: 243.

A rajzokat
Pattanyus Károly készítette

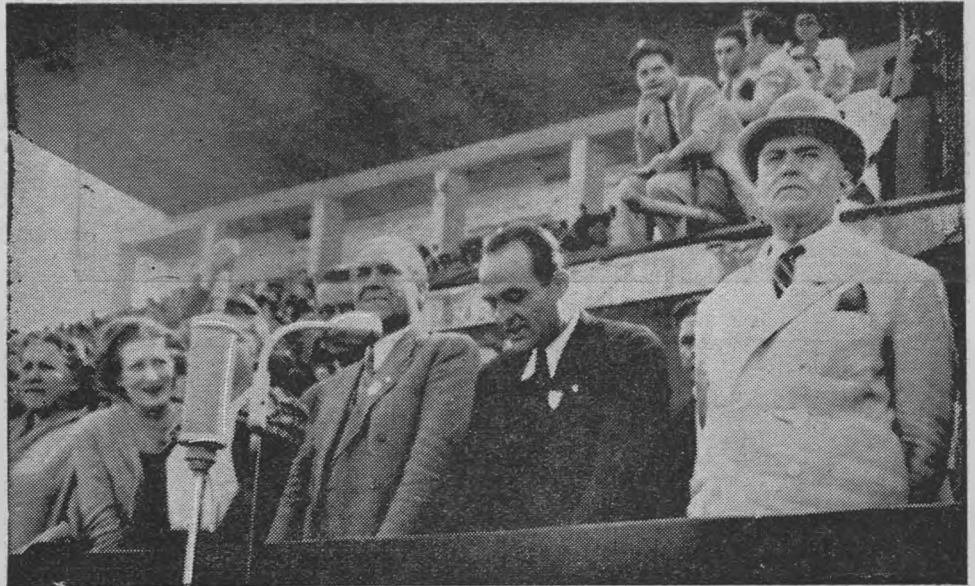

Rovatvezető:
Boldis László

Groza Péter miniszterelnök és Orbán, az OSP főtitkára a Sportok Napján

Románia legfőbb sport- szerve az OSP

Az OSP — Országos Népsport szervezet — amely egyéves fennállásának jubileumi napját a „Sportok Napján” múlt év szeptemberében ünnepelte, március hetedikén lett törvényesítve I. Mihály és dr. Groza Péter aláírásával. Ez azt jelenti, hogy az ország eddigi legfőbb sportszerve, az UFSR — Uniunea Federațională Sportivă din România — megszűnt. Helyette az OSP lesz az ország eddigi legfőbb sporthatósága az országban, amely szakszervezeti, főiskolai, középiskolai, falusi és katonacsoportokban szervezi és irányítja az ország sportéletét.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

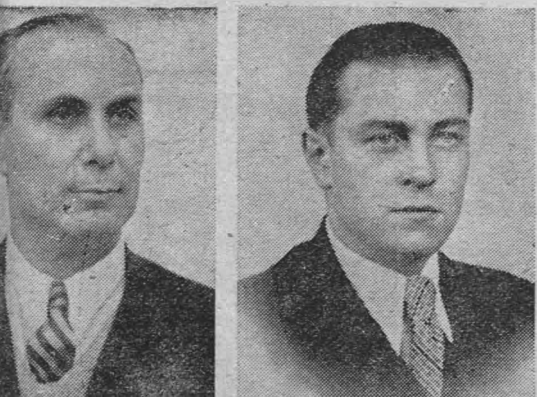
Fotó: Az egeresi „Barátság” tekézőit 214—116 arányban győzte le a Dermata csapata.

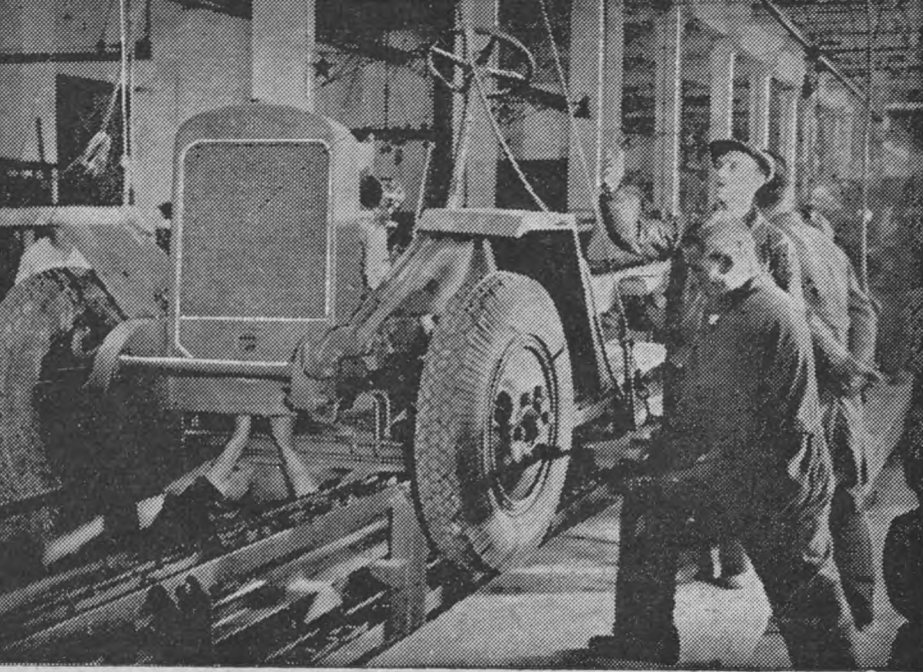

Vasárnap a Vasas 2:1 arányban nehezen győzött a Dermata ellen. — Képiünkön a Vasas csapata és vezetői.

Aurél, a bukaresti és Kalinovszki Béla, a kolozsvári szakszervezeti sport vezetői.

Asztali tenisz: Kolozsvár válogatott csapata úgy egyéni és páros, mint a csapatversenyben legyőzte a bukarestieket verő marosvásárhelyieket. (Marosvásárhelyiek trikóban.)

AZ UJJÁÉP Szovjetunió

A körben:

A repülőipar is áttér a béketermelésre — Fialtal szerelők munkában...

Alatta:

Sztalingrádban a náci pusztítás utolsó nyomait is eltüntetik.

Balra, felülről lefelé:

Az urali nagy automobil-gyár, a béketermelés szolgálatában. — A „Párisi Kommun” kaucsuk- és autógummi-gyár. — Sztalingrádi „Vörös Október” tank-gyár, melyet a németek földig leromboltak, mostmét teljes üzemben. Ezután azonban a tankok helyett traktorokat gyárt.

